

Sluttrapport fra Norsk Vanns arbeidsgruppe for beredskap i vannforsyningen

Mandat og sammensetning

Norsk Vanns arbeid med beredskap i vannforsyningen skjøt fart etter 11. september 2001 og resulterte i rapporten "Sårbarhet i vannforsyningen" (2003), som ga en rekke anbefalinger om tiltak knyttet til beredskap både nasjonalt og lokalt. Flere av anbefalingene er fulgt, men noen er fortsatt ikke gjennomført. I NOU 2006:6 "Når sikkerheten er viktigst" ble vann og avløp fremhevet som en viktig kritisk infrastruktur. Utvalget la frem flere anbefalinger på vannområdet, deriblant opprettelse av krisestøtteenhet for vannverk. Regjeringen fulgte opp NOU 2006:6 med St.meld. Nr. 22 (2007-2008) om samfunnssikkerhet. Flere av anbefalingene og føringene fra dette arbeidet er ikke fulgt opp.

Ulike hendelser i Norge og Sverige de senere år har synliggjort behovet for å styrke sikkerheten og beredskapen i norsk vannforsyning. Ett av de viktigste tiltakene vil være en krisestøtteenhet for vannverk. Videre ble det pekt på nødvendigheten av en gjennomgang og oppfølging av ulike sider ved vannverksberedskapen.

På bakgrunn av dette nedsatte styret 21. mars 2012 en arbeidsgruppe for beredskap i vannforsyningen med følgende mandat:

- Utarbeide et forslag til finansiering og organisering av en nasjonal krisestøtteenhet, inkludert en beskrivelse av hvilke støttefunksjoner enheten skal dekke, gjennom en prosess hvor forslaget forankres i vannforsyningssektoren.
- Gjennomgå veiledningsmateriell og rammebetingelser innen beredskap knyttet til vannforsyning for å tilrettelegge for beredskapsarbeidet lokalt, herunder fremme forslag til forbedringer, prosjekter, eventuelt klarere ansvarsfordeling og videre arbeid.

Arbeidsgruppen har hatt følgende medlemmer:

- Erling Aass, Drammen kommune (frem til 01.06.2013)
- Ane Prøsch-Oddevald, Drammen kommune (fra 01.06.2013)
- Egil Otto Dragseth, Oslo kommune, Vann- og avløpsetaten (frem til 01.06.2013)
- Mads Furuholt- Aulie, Oslo kommune, Vann- og avløpsetaten (fra 01.06.2013)
- Sissel Margrethe Berge, IVAR IKS
- Hilde Sandstedt, Rana kommune, Mo i Rana Bydrift
- Per Martin Øfsti, Stjørdal kommune
- Kjetil Furuberg, Norsk Vann (sekretær)

Arbeidsgruppen hadde sitt første møte 12. november 2012 og sitt avsluttende møte 24. februar 2015. Det har vært avholdt 6 møter, og for øvrig er arbeidet gjort gjennom mailkommunikasjon. Videre har arbeidsgruppen deltatt i møte/øvelse med svensk VAKA i Bergen våren 2013.

I denne sluttrapporten oppsummerer arbeidsgruppen sine hovedresultater iht. mandatet. Vedlegg til sluttrapporten gir en detaljert oversikt over behovet for oppfølging av aktiviteter som arbeidsgruppen har startet, og anbefalinger for videre arbeid på feltet.

Forslag til finansiering og organisering av en nasjonal krisestøtteenhet for vannforsyning

Arbeidsgruppen har utarbeidet et forslag til organisering av en nasjonal krisestøtteenhet. Notatet beskriver bakgrunn, omfang, organisering, finansiering, kompetanse og samarbeid med andre aktører. Forslaget er i stor grad basert på den svenske modellen Nationell vattenkatastrofgrupp – VAKA, som har vært i drift siden 2005.

Første utkast av notatet forelå våren 2013. Utkastet ble diskutert i Vannkomiteen og styret i Norsk Vann. Videre prosess krevde dialog med norske myndigheter. Denne dialogen har først skutt fart i slutten av 2014. Følgelig er det i skrivende stund en pågående prosess med Helse- og omsorgsdepartementet, Nasjonalt Folkehelseinstitutt og Mattilsynet omkring etablering av en nasjonal krisestøtteenhet. Videre arbeid følges opp av sekretariatet i Norsk Vann.

Gjennomgå veiledningsmaterieell og rammebetingelser innen beredskap knyttet til vannforsyning for å tilrettelegge for beredskapsarbeidet lokalt, herunder fremme forslag til forbedringer, prosjekter, eventuelt klarere ansvarsfordeling og videre arbeid

Et hovedmål for arbeidsgruppen var å peke på konkrete verktøy som kan hjelpe kommunene og vannverkene med å forbedre beredskapen innen vannforsyningen. Arbeidsgruppen innså raskt at utarbeidelsen av disse verktøyene var et omfattende arbeid. Derfor foreslo gruppen Norsk Vann prosjektet «ROS og beredskap i vannforsyningen». Medlemmer fra arbeidsgruppen følger opp prosjektet ved å delta i prosjektets styringsgruppe. Se vedlegg til sluttrapporten for de ulike emnene som arbeidsgruppa har foreslått innarbeidet i prosjektet.

Arbeidsgruppa har deltatt i utarbeidelsen av innspill til Mattilsynets revisjon av drikkevannsforskriften, og gitt synspunkter på og innspill til foreliggende regelverk.

Utfordringer ved beredskapsarbeidet lokalt er grundig diskutert i gruppa. Hovedutfordringene er 1) koordinering innad mot beredskapsorganisasjonen i egen kommune, slik at vannforsyning og avløp blir en naturlig del av øvelser og har tilstrekkelig oppmerksomhet, 2) tilstrekkelig kapasitet i vann og avløpsorganisasjonen til å gjennomføre øvelser med tilstrekkelig hyppighet. Foreslåtte verktøy og videre oppfølging har fokus på å utarbeide hjelpemidler for å senke disse barrierene, og forenkle og styrke arbeidet lokalt.

Forslag til videre arbeid

Opprettelse av krisestøtteenhet, gjennomføring av Norsk Vann prosjekter og andre forslag fra arbeidsgruppen, ligger utenfor tidsrammen for arbeidsgruppen på to år. Notat og forslag som arbeidsgruppen har utarbeidet må følges opp av sekretariatet til Norsk Vann. Arbeid med sikkerhet og beredskap er et meget viktig område. Vannkomiteen i Norsk Vann vil være den mest sentrale komiteen for oppfølging av dette, i nært samarbeid med samfunnsutviklingskomiteen.

Det vises til vedlegg 1 for forslag til videre arbeid.

Hamar, 25. januar 2015
Arbeidsgruppe for beredskap i vannforsyningen

Vedlegg 1: Oppfølgingspunkter – arbeidsgruppe for beredskap i vannforsyningen

Vedlegg 1 til arbeidsgruppas sluttrapport
Oppfølgingspunkter – arbeidsgruppe for beredskap i vannforsyningen

Oppfølgingspunkt	Status	Revisjonsbehov/ kommentarer
Etablering av krisestøtteenhet Inkludert vakttelefon.	Notat ferdig utarbeidet fra arbeidsgruppa. Møte mellom FHI, NV og MT gjennomført 16.01.15	Egen sak og prosess videre.
Revisjon av veiledningsmateriale; Økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen – veiledning. Mai 2006	Notat om behovet for revisjon innarbeidet i prosjektforslag for 2014 i NV prosjektsystem. Vedtatt som del av prosjektet «ROS og beredskap i vannforsyningen»	Beskrive behovet og sende bestilling til Mattilsynet - metodikk bra - men vanskelig å forstå. Bør revideres med fokus på pedagogikk. - ROS begrepet som helhetlig tilnærming i kommunene ikke innarbeidet i veiledningen. - eksempelsamling/database med elementer som bør vurderes i ROS i vannforsyning (nødvendigvis ikke i veileder, kan ligge hos Norsk Vann) - om revisjon av eget system
Informasjon om nødnettet – mulighet for bruk	Artikkel i Bulletin fra Direktoratet for nødkommunikasjon. DNK har dessverre ikke skrevet en slik artikkel tross gjentatte oppfordringer.	Ufullstendig informasjon fra DNK (pr. utgangen av 2014). Be om en oppskrift på hvordan VA kan nyttiggjøre seg nødnettet. Dekningsgrad (tunneller, fjellanlegg), behov for forsterkere, kostnader/økonomi, tekniske krav, autorisasjon av personell, kryptering, definisjon av grupper, telefon – kontaktlister, fleksibilitet for gruppene.
Informasjon og sosiale medier i en krise – strategier for å eie informasjonen. Veiledning for kommuner/vannverk	Innarbeidet i prosjektforslag for 2014 i NV prosjektsystem. Vedtatt som del av prosjektet «ROS og beredskap i vannforsyningen»	I en krisesituasjon vil det være svært viktig å være forberedt på hvordan man skal kommunisere med innbyggere via nettet. Plan for dette må finnes i kommunene. Informasjon på norskvann.no: Hva finnes av systemer, gode eksempler, hva må tenkes gjennom i forkant (sjekklister), oversikt over muligheter, hvordan sortere informasjon som kommer inn i en krisesituasjon?
Øvelsesbank på norskvann.no Verktøy for kommuner/vannverk for å senke terskel for å komme i gang med øvelser.	Innarbeidet i prosjektforslag for 2014 i NV prosjektsystem. Vedtatt som del av prosjektet «ROS og beredskap i vannforsyningen»	Gode eksempler på dreiebøker og erfaring fra øvelser viktig for enkelt å kunne komme i gang i egen kommune. Bør opprettes på norskvann.no.

ROS-analyse - kriterier - «hendelsesbank»	Innarbeidet i prosjektforslag for 2014 i NV prosjektsystem. Vedtatt som del av prosjektet «ROS og beredskap i vannforsyningen»	Hendelsesbank på norskvann.no med eksempler på hva som er vurdert av hendelser i ulike ROS-analyser. Hva som kan formidles åpent vurderes fortløpende.
Mal for beredskapshåndbok. Deling av eksempler.	Innarbeidet i prosjektforslag for 2014 i NV prosjektsystem. Vedtatt som del av prosjektet «ROS og beredskap i vannforsyningen»	Viktig å dele gode eksempler for å senke terskel for å utarbeide beredskapshåndbøker og heve kvaliteten. Struktur og oppbygging viktige elementer. Operativ del – hensiktsmessig utformet? Gode eksempler viktig.
Rammebetingelser for beredskap - nødstrøm og prioritet - nødvannsforsyning	Kontaktmøte med DSB (ikke avtalt). Kontaktmøte med Mattilsynet/HOD	Kriterier for nødstrøm, er disse entydige? Noen uavklart omkring hvor lenge man skal planlegge for å være uten strøm Prioritet ved drivstofforsyning til nødstrømsaggregat. Klarlegge roller og ansvar for nødvannsforsyning; drikkevannsforskriften og folkehelseloven. Hvor langt strekker kommunens ansvar seg? Særlig ift private vannforsyninger Avgjørende for dimensjonering av og type beredskapsutstyr.
Informasjonssikkerhet	Fagtreff 22. oktober 2013	Fagtreff om informasjonssikkerhet gjennomført. Ny rapport fra NV. Også en kommende rapport om sikkerhetskultur. Ytterligere veiledning fra NSM foreligger. Dette må tas i bruk ute i kommunene. Viktig stikkord – sikkerhetskultur i organisasjonen, klart plassert ansvar og tilstrekkelig med ressurser (tid) til oppfølging. Hvordan få ut informasjonen til små kommuner?

Nødvannsforsyning	Inngå som tema på kontaktmøte med DSB.	Nasjonalt behov for nødvannsforsyningsutstyr? Innkjøp av nødvannsforsyningsutstyr er nå basert på regionale initiativ. Disse har begrenset kapasitet ved større hendelser. Det må vurderes behovet for en nasjonal kapasitet på linje med systemet i Sverige. Et samarbeid med Sverige bør også vurderes.
Beskrivelse av valg av containersystemer	Artikkel i Bulletin	Oversikt over løsninger og hva som er valgt. Slik at andre kan oppfordres til å velge kompatible systemer. Artikkelen er satt på vent til anbudsrunde/innkjøp i Oslo er avklart.
Samspillet mellom det kommunale beredskapsarbeidet og vannverkene beredskapsarbeid	Inngå som tema på kontaktmøte med DSB.	Erfaringsmessig er ikke samspillet mellom vannverket (teknisk avdeling) og kommunens kriseledelse god nok øvd og koordinert i alle kommuner. Dette gjelder også i de øvelser hvor fylkesmannen er inne som spill leder. Ved en større hendelse i vannforsyningen vil dette berøre kommunen på mange områder. Slike scenarioer må det øves på. Stikkord: Øving, koordinering/samhandling, informasjon og varsling, kommunens kriseledelse (stab). Minne om/gi anbefalinger til kommunene om samspillet mellom det kommunale beredskapsarbeidet og vannverkene beredskapsarbeid. Tas opp i møte med DSB. Utarbeidelse av egen brosjyre/info skriv?
Regionale kurs i objektsikring	I samarbeid med NSM	NSM har kurs innen objektsikring. Ved tilretteleggelse lokalt (alt det praktisk/administrative) har de tidligere signalisert at de kan bidra med det faglige innholdet på regionale kurs.
Regionale beredskapsnettverk innen vannforsyningen med årlige møter	Driftsassistansene vil være den naturlige arenaen for å organisere dette (der hvor slike nettverk ikke allerede er opprettet).	Regionale nettverk vil styrke erfaringsutveksling og øke fokus på beredskapsarbeidet.